

Ref. br.: 2024-1-ES01-KA220-ADU-000245715

XXI Adults

Prilagođavanje sistema obrazovanja odraslih XXI vijeku

Studija o učenju i obrazovanju odraslih (ALE) u Bosni i Hercegovini (2022–2025) (kolaborativno istraživanje DVV International i ETF)

INSTITUTE for
ROMA and
MINORITIES
INCLUSION

DIPUTACIÓN
DE VALLADOLID

E-SCHOOL
EDUCATIONAL GROUP

EMPODERAR
DESENVOLVIMENTO ORGANIZACIONAL, SOCIAL, PROFISSIONAL E PESSOAL

BRAVO
Sarajevo

Co-funded by
the European Union

Naziv dobre prakse

Studija o učenju i obrazovanju odraslih (ALE) u Bosni i Hercegovini (2022–2025) (kolaborativno istraživanje DVV International i ETF-a)

Sažetak prakse

Kratak, lako razumljiv sažetak: Šta je praksa, za koga i u koju svrhu?

Studija o učenju i obrazovanju odraslih (ALE) u Bosni i Hercegovini (2022–2025) je sveobuhvatna istraživačka i inicijativa usmjerena na politiku usmjerenu na poboljšanje kvalitete, dostupnosti i priznavanja obrazovanja odraslih širom zemlje.

Praksa je usmjerena na kreatore politika, pružatelje obrazovanja odraslih, nevladine organizacije i međunarodne donatore, kao i odrasle učenike, pružajući podatke zasnovane na dokazima o trenutnom stanju obrazovanja odraslih, uključujući stope učešća, mehanizme finansiranja, standarde kvaliteta i digitalnu spremnost.

Glavna svrha je podrška sistemskim reformama identifikovanjem nedostataka, predlaganjem preporuka za politike i usmjeravanjem razvoja inkluzivnog, cjeloživotnog učenja. **prilike** zasve odrasle osobe, posebno niskokvalifikovane, nezaposlene i ranjive grupe.

Studija također usklađuje Bosnu i Hercegovinu s okvirima EU i UNESCO-a za cjeloživotno učenje, osiguravajući međunarodnu usporedivost i priznavanje. Očekuje se da će njeni nalazi usmjeravati buduće projekte, finansiranje i aktivnosti izgradnje kapaciteta u sektoru obrazovanja odraslih do 2025. godine.

Opis prakse - minimalno 2000 znakova

1) Kontekst / Pozadina

Koja je bila početna potreba ili

problem? Ko je bila ciljna grupa?

Bio je to dio od jedan veći program ili projekat?

A. Početna potreba / Problem:

Prije 2022. godine, učenje i obrazovanje odraslih (ALE) u Bosni i Hercegovini suočavalo se s brojnim strukturnim i sistemskim izazovima koji su ometali razvoj inkluzivnog i efikasnog kultura cjeloživotnog učenja.

1. **Fragmentiran sistem obrazovanja odraslih**

Složena struktura upravljanja u Bosni i Hercegovini, sa 14 ministarstava obrazovanja na različitim nivoima, rezultirala je vrlo fragmentiranim politikama i praksama obrazovanja odraslih. Nisu postojali jedinstveni standardi za akreditaciju, certifikaciju ili osiguranje kvaliteta u programima učenja odraslih, što je dovelo do nedosljednosti u kvaliteti obuke i priznavanju kvalifikacija.

2. **Niske stope učešća u obrazovanju odraslih**

Prema preliminarnim podacima koje su prikupili DVV International i ETF, učešće odraslihu **formalnim i neformalnim aktivnostima učenja ostao je ispod 5%**, daleko ispod EU prosjeka. Odrasli, posebno oni s niskim kvalifikacijama, nisu bili svjesni učenja **prilike** ili im je nedostajala motivacija zbog ograničenih percipiranih koristi.

3. **Neusklađenost vještina i izazovi na tržištu rada**

Značajan jaz u vještinama i dalje je postojao između onoga za šta su odrasli obučavani i kompetencija koje zahtijevaju poslodavci, posebno u oblastima u nastajanju kao što su informaciono-komunikacione tehnologije, zelene tehnologije i moderne usluge. Mnogim odraslim osobama nedostajale su čak ni osnovne digitalne vještine, što je ograničavalo njihovu zapošljivost na tržištu rada koje prolazi kroz brzu transformaciju.

4. **Ograničene mogućnosti za ranjive grupe**

Grupe poput dugotrajno nezaposlenih odraslih osoba, žena koje se vraćaju na posao, ruralnog stanovništva i starijih osoba suočavaju se s višestrukim preprekama za učešće, uključujući troškove, nedostatak brige o djeci, problemi s prijevozom i kruti rasporedi nastave.

5. **Nedostatak pouzdanih podataka i istraživanja**

Prije ove studije, dostupni su sveobuhvatni i ažurni podaci o obrazovanju odraslih u Bosni i Hercegovini. oskudno. Bez pouzdane statistike i analiza, kreatori politika i donatori nisu imali dokaze potrebne za osmišljavanje ciljanih intervencija ili osiguranje finansiranja za inicijative obrazovanja i učenja odraslih.

B. MetaGrupe:

Primarna ciljna grupa studije nisu bili direktno odrasli učenici, već oni koji su odlučivali **kreatori i zainteresovane strane odgovorne za oblikovanje sistema obrazovanja odraslih**, uključujući:

1. **Politika Tvorci i Javno Administracija**

- Ministarstva obrazovanja, rada i ekonomskog razvoja na svim nivoima, kojima su bile potrebne preporuke zasnovane na dokazima za poboljšanje politika obrazovanja i učenja odraslih.

2. **Pružaoči obrazovanja odraslih i centri za stručno osposobljavanje**

- Javne i privatne institucije koje pružaju obrazovanje odraslih, što je zahtijevalo smjernice o standardima kvalitete, akreditaciji i modernim metodama podučavanja.

3. **Nevladine organizacije i međunarodni donatori**

- Organizacije koje podržavaju ranjive grupe ili provode projekte učenja odraslih, a kojima su potrebni pouzdani osnovni podaci za dizajniranje svojih programa.

4. Odrasli Učenici (IndirektnoKorisnici)

- Niskokvalifikovani odrasli, nezaposlene osobe, žene i druge ranjive grupe bili su indirektni korisnici, budući da su preporuke studije imale za cilj poboljšanje njihovog pristupa kvalitetnim, inkluzivnim i tržišno orijentisanim mogućnostima učenja.

C. Dio većeg programa ili projekta:

Studija nije bila izolirana aktivnost; bila je dio širih regionalnih i međunarodnih inicijativa:

1. DVV Međunarodni Regionalno AleProgram

- Implementirano u okviru DVV Internationalovog programa za obrazovanje i obrazovanje odraslih na Zapadnom Balkanu, studija je poslužila kao nacionalna baza dokaza za usmjeravanje budućih projekata finansiranih od strane donatora, razvoj nastavnog plana i programa i inicijative za obuku trenera.

2. Usklađivanje politika ETF-a i EU

- Studija je direktno podržala agendu ETF-a za usklađivanje sistema obrazovanja odraslih u BiH sa strategijama cjeloživotnog učenja EU i Preporukom UNESCO-a o učenju i obrazovanju odraslih (2015).

3. Cilj održivog razvoja 4 – Kvalitetno obrazovanje i cjeloživotno učenje

- Doprinio je obavezama Bosne i Hercegovine u okviru Cilja održivog razvoja 4, koji naglašava inkluzivnu i pravednu kvalitetu **obrazovanje i mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve.**

4. Fondacija za Budućnost Reforme (2025. iIza)

- Nalazi su osmišljeni kako bi informirali dugoročne reforme planirane za 2025. godinu i nadalje, služeći kao referenca za stvaranje Nacionalnog programa za učenje odraslih **Strategija** i privlačenje sredstava iz pretpristupnih fondova EU (IPA III) za taj sektor.

D. Zašto je studija bila neophodna;

Studija je bila hitno potrebna kako bi se:

- Obezbijediti pouzdane, razvrstane podatke o učešću, finansiranju i rezultatima obrazovanja odraslih.
- Identifikujte ključne prepreke koje sprečavaju odrasle da se uključe u učenje i predložiti praktična rješenja.
- Podrška the dizajn od **inkluzivno, fleksibilan, i digitalizirano Aleprogrami.**
- Uspostaviti osnovu za praćenje napretka u razvoju cjeloživotnog učenja u Bosni i Hercegovini.

Rješavanjem ovih nedostataka, Studija o obrazovanju odraslih u Bosni i Hercegovini imala je za cilj stvaranje temelja za kreiranje politika zasnovanih na dokazima, osiguravajući da obrazovanje odraslih postane strateški alat za ekonomski razvoj, socijalnu inkluziju i lično osnaživanje.

2) Ciljevi

Koji su bili ciljevi prakse? Šta je njen cilj bio poboljšati ili promijeniti?

Studija ALE je osmišljena s jasnim strateškim i operativnim ciljevima, s ciljem jačanja ekosistema učenja odraslih u Bosni i Hercegovini putem razvoja politika zasnovanih na dokazima i sistemskih poboljšanja.

1. Obezbijediti pouzdane podatke zasnovane na dokazima za kreiranje politika:

- **Cilj:**Prikupiti, analizirati i predstaviti sveobuhvatne podatke o stanju učenja odraslihi obrazovanje u BiH.
- **Namjeravana promjena:**Zamijeniti pretpostavke i fragmentirane izvještaje standardiziranim, uporedivim dokazima, omogućavajući kreatorima politika da planiraju reforme, raspoređuju sredstva **ipračenje napretka**.

2. Mapirajte i analizirajte ALE sistem:

- **Cilj:**Provesti sistematski pregled postojećih pružatelja usluga učenja za odrasle, pravnih okvira, mehanizmi finansiranja i mjere osiguranja kvaliteta.
- **Namjeravana promjena:**Identifikujte snage, slabosti i nedostatke u trenutnom sistemu obrazovanja i vaspitanja (ALE), stvaranje jasne osnove za reforme.

3. Podrška Politika Poravnanje sa EU i Međunarodni Standardi:

- **Cilj:**Osigurati da je sistem obrazovanja i obrazovanja odraslih u BiH usklađen s Okvirima cjeloživotnog učenja EU i UNESCO-om **Preporuke o obrazovanju i učenju odraslih (2015)** i Cilj održivog razvoja 4 (SDG4).
- **Namjeravana promjena:**Povećati međunarodno priznavanje kvalifikacija iz BiH, poboljšati mogućnosti za regionalnu mobilnost i pripremiti sistem za procese integracije u EU.

4. Identificirati Barijere do Odrasli Učešće u Učenje:

- **Cilj:**Istražite zašto su stope učešća odraslih niske, fokusirajući se na finansijske, društvene, kulturne i rodno povezane barijere.
- **Namjeravana promjena:**Pružiti praktične, ciljne preporuke za uklanjanje ovih prepreka, osiguravajući veću uključenost žena, ruralnog stanovništva, niskokvalifikovanih radnika, i druge ranjive grupe.

5. Voditi razvoj inkluzivnih i fleksibilnih programa obrazovanja i učenja odraslih:

- **Cilj:**Preporučite inovativne pristupe obrazovanju odraslih, uključujući modularne, kombinirane i mogućnosti učenja kroz rad.
- **Namjeravana promjena:**Prelazak sa krutih, tradicionalnih modela učionica na cjeloživotno učenje **staze** koje bolje odgovaraju odraslima koji žele uskladiti posao i porodične obaveze.

Korak 2: Istraživanje i pravni pregled (4 mjeseca)

1. Prikupljanje podataka iz postojećih izvora

- Pregledao/la zakone, strategije i propise na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou.
- Prikupljeni podaci iz javnih izvještaja, studija tržišta rada i međunarodnih **procjene**.

2. Komparativna Analiza

- Upoređene su politike obrazovanja i asistencije u obrazovanju (ALE) u BiH sa politikama susjednih zemalja Zapadnog Balkana i država članica EU, te su identificirane najbolje prakse i nedostaci.

Korak 3: Polje Istraživanje i Zainteresovana strana Konsultacije (6 mjeseci)

1. Ankete i upitnici

- Sprovedene nacionalne ankete usmjerene na:
 - **Pružaoци usluga obrazovanja odraslih** (javni, privatni i nevladini)
 - **Poslodavci** u obuku vezanu za posao
 - **Odrasli učenici i nezaposlene osobe**

2. Fokus Grupe i intervjui

- Organizovane fokus grupe sa ženama, ruralnim stanovništvom i drugim ranjivim grupama **grupe** razumjeti prepreke za učešće.
- Intervjuirali smo nastavnike, trenere i menadžere centara za učenje odraslih kako bi procijenili institucionalne izazove.

3. Okrugli stolovi zainteresovanih strana

- Održane regionalne konsultativne radionice (Sarajevo, Tuzla, Banja Luka, Mostar) s predstavnicima ministarstava, zavoda za zapošljavanje, nevladinih organizacija i donatora.
- Razgovarali su o preliminarnim nalazima i prikupljali povratne informacije za poboljšanje preporuka politika.

Korak 4: Analiza podataka i izrada studije (5 mjeseci)

1. Statistička Analiza

- Obradeni podaci ankete i fokus grupa kako bi se identifikovali trendovi učešća, prioritetne ciljne grupe i regionalne nejednakosti.
- Specijalno pažnja bio je dato do **spol razlike i digitalni pismenostni nivoi**.

2. Izrada nacrtane Studije

- Nalazi su sakupljeni u sveobuhvatan analitički izvještaj, uključujući:
 - Osnovni pokazatelji za obrazovanje odraslih
 - Sistemske snage i slabosti
 - Najbolje prakse i studije slučaja
 - Preporuke politika za kratkoročne i dugoročne reforme

Korak 5: Validacija i dijalog o politici (3 mjeseca)

1. **Prezentacija nalaza**

- Organizovane radionice za validaciju na kojima su ključne zainteresovane strane (ministarstva, obukecentri, nevladine organizacije) raspravljali su o nacrtu izvještaja.

2. **Integracija odPovratne informacije**

- Uključene povratne informacije u konačni dokument kako bi se osigurala praktična primjenjivost i odgovornost zainteresiranih strana.

Korak 6: **Publikacija i Diseminacija** (U toku dok2025)

1. **Objavljivanje studije**

- Studija je objavljena na engleskom i bosanskom jeziku 2023. godine, sa ažuriranjima **iplanirani prateći politički sažeci do 2025..**

2. **DiseminacijaAktivnosti**

- Prezentovano na nacionalnim konferencijama, ETF događajima i koordinaciji donatora**sastanci.**
- Dijeli se s pružateljima usluga obrazovanja odraslih i službama za zapošljavanje radi usmjeravanjadzajna programa.

Korak 7: Praćenje i podrška politikama (2024–2025)

1. **Korištenje nalaza za reformu politika**

- Nalazi se trenutno koriste za:
 - Nacionalni nacrt **Odrasli ObrazovanjeStrategije.**
 - Razviti pilot projekte usmjerene na digitalno učenje odraslih i učenje zasnovano na radu.

2. **KapacitetZgrada**

- Planirane su obuke za pružatelje usluga obrazovanja odraslih kako bi im se pomoglo da usvoje metode osiguranja kvalitete i digitalne nastave.

Ukupno trajanje

• **Ukupni vremenski okvir:**Otprilike 18-24 mjeseca

- 3 mjeseca: Planiranje i dizajn okvira
- 4 mjeseca: Istraživanje i pravni pregled
- 6 mjeseci: Terensko istraživanje i konsultacije
- 5 mjeseci: Analiza podataka i izrada nacrtu
- 3 mjeseca: Validacija i finalizacija
- Kontinuirano (2024–2025): Diseminacija i podrška politikama

4) Rezultati / Rezultati

Koji su bili konkretni rezultati?

Kakav je uticaj praksa imala na učesnike?

Studija ALE pružila je konkretne dokaze, praktične preporuke i sistemske promjene, koje su uticale i na okvire politika i na aktere u obrazovanju odraslih. Iako su odrasli učenici bili indirektni korisnici, studija je postavila temelje za dugoročna poboljšanja u pristupu, kvaliteti i inkluzivnosti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini.

1. Uvidi zasnovani na dokazima i osnovni podaci:

- **Prvo sveobuhvatno mapiranje obrazovanja, učenja i obrazovanja (ALE) u Bosni i Hercegovini**
 - Po prvi put, Bosna i Hercegovina je dobila uporedive i detaljne **podacina**:
 - Stope učešća odraslih u obrazovanju i osposobljavanju
 - Vrste dostupnih programa i njihov kvalitet
 - Demografija učesnika (dob, spol, kvalifikacije, regionalne razlike)
 - Mehanizmi finansiranja i prakse akreditacije
- **Identifikacija odBarijere**
 - Studija je otkrila ključne prepreke za učešće odraslih:
 - **Finansijska ograničenja** i nedostatak subvencija
 - Ograničena fleksibilnost i **modularni obukaopcije**
 - **Nisko digitalni pismenost** među odrasli itrenerke
 - Nedostatak svijesti o postojećim mogućnostima

2. Politika i SistemskiRezultati:

- **Informiran PolitikaReforme**
 - Nalazi studije se koriste za izradu ili ažuriranje:
 - **Strategije obrazovanja odraslih na nivou entiteta (2024–2025)**
 - Prijedlozi za jedan **na državnom nivou koordinacija mehanizam zaAle**
 - **Standardi kvalitete i smjernice za akreditaciju** za obrazovanje odraslihpružatelji usluga
- **Integracija sa EU i MeđunarodniStandardi**
 - The izvještaj direktno doprinio do **poravnavanje Bosanskohercegovačke Ale okvir** sa:
 - **Preporuke EU za puteve cjeloživotnog učenja i usavršavanja**
 - **UNESCO GRALE** izvještavanjezahtjevi
 - **Ciljevi SDG4** o inkluzivnom i pravednom obrazovanju
- **Mobilizacija donatora i finansiranja**
 - Međunarodni donatori i razvojne agencije koristili su studiju kao referentni dokument za dodjelu novih sredstava (npr. IPA III fondovi EU, DVM međunarodni projekti).

3. InstitucionalniIzgradnja kapaciteta:

- **Smjernice zaPružatelji usluga**
 - Centri za obrazovanje odraslih i pružatelji usluga strukovnog obrazovanja sada imaju pristup jasnim preporukama za:

- Predstavljamo **modularni, pomiješano, i zasnovan na radu programi**
- Pобољшanje digitalne spremnosti (usvajanje LMS-a, alati za e-učenje)
- Razvoj **inkluzivno terenski rad strategije** za ranjivgrupe
- **ObukaInicijative**
 - Nekoliko radionica za izgradnju kapaciteta pružatelja usluga organizirano je u periodu 2023–2024.na osnovu nalaza studije.

4. Uticaj na zainteresovane strane i učesnike:

- **Kreatori politika i administratori**
 - Prikupljeni su pouzdani dokazi za donošenje informiranih odluka, raspodjelu resursa i osmisli politike inkluzivnog obrazovanja odraslih.
- **Pružaoци usluga obrazovanja odraslih**
 - Počeo je usvajati mjere osiguranja kvalitete i eksperimentirati s digitalizacijom **fleksibilne kurseve** kako bi privukli više učenika.
- **Indirektno Utjecaj na OdrasliUčenici**
 - Iako sama studija nije bila program obuke, njeni rani efekti uključuju:
 - Novi pilot programi za digitalnu pismenost i rad na radnom mjestu **učenje** započeto 2024. godine.
 - **Bolji pristup ženama, učenicima u ruralnim područjima i nezaposlenima odraslih** kroz poboljšano finansiranje i dizajn programa.

5. Podizanje svijesti i zagovaranje

- **Javno i Zainteresovana stranaSvijest**
 - Nacionalne konferencije i događaji za diseminaciju pomogli su u podizanju svijesti **ovažnost učenja i učenja odraslih (ALE)** za ekonomski rast i socijalnu inkluziju.
 - Studija se sada citira u javnim debatama, dijalozima o politikama i sastancima za koordinaciju donatora.

6. Potencijal dugoročnog utjecaja:

Studija **služi kao jedan nacrt za sistemski Ale reforme**, s ciljem:

- Povećano odrasla osoba učešće stope do **pristup EUprosjeck (10–15%)** od 2030. godine
- Integraciju digitalnih modela učenja zasnovanog na radu u obrazovanju odraslih
- Uspostavljanje održivih mehanizama finansiranja cjeloživotnog učenja

5) Učesnici Priče – opcionalno

Kratki citati, lična razmišljanja ili iskustva koja dijele učesnici

1. **Aida**, 42, Menadžer/ica Centra za obrazovanje odraslih (Tuzla)

„Godinama smo se mučili da privučemo odrasle na naše kurseve jer nije bilo nacionalnog smjernica ili podrške. Studija ALE nam konačno daje dokaze da pokažemo lokalnim vlastima zašto su finansiranje i akreditacija važni. Već smo prilagodili naše programe kako bi bili fleksibilniji i...*„nadam se povećanju učešća“*...”

2. **Emir**, 28, Savjetnik za politiku u Kantonalnom ministarstvu obrazovanja

„Prije ovog istraživanja nismo imali jasnu sliku o tome ko pohađa programe obrazovanja odraslih ili koje vještine su potrebne poslodavcima. Sada imamo podatke kojima možemo vjerovati i već koristimo preporuke za izradu naše nove strategije za obrazovanje odraslih.”

3. **Lejla**, 37, Žena se vraća na posao (Indirektni korisnik)

„Čula sam za novu obuku za digitalne vještine za žene u mom gradu koja je kreirana nakon studije.”*Besplatno je i radi se uveče, što je savršeno jer se tokom dana brinem o svojoj djeci. Osjećam se kao da je neko konačno pomislio na žene poput mene.*...”

4. **Haris**, Trener u centru za strukovno obrazovanje (Zenica)

„Studija nam je pokazala koliko zaostajemo u digitalnoj spremnosti. S novim smjericama počeli smo uvoditi kombinirano učenje za odrasle, a posjećenost se povećala jer su ljudi...”*„može učiti online nakon posla“*...”

6) **UspjehFaktori**

Šta je učinilo praksu efikasnom ili inovativnom?

Da li je bilo jedinstvenih ili kreativnih elemenata?

1. Sveobuhvatno, Zasnovano na dokazimaPristup:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

U studiji su korištene mješovite metode (istraživanje za stolom, ankete, fokus grupe i intervjui), što je osiguralo da su nalazi vjerodostojni i reprezentativni.

- **Jedinstvenoelement:**

Po prvi put u Bosni i Hercegovini, podaci o učešću odraslih u obrazovanju sistematski su prikupljeni i analizirani korištenjem indikatora Istraživanja obrazovanja odraslih EU (AES),omogućavajući međunarodnu poređenja.

2. Uključivanje više zainteresovanih strana:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

U proces su bili uključeni kreatori politika, pružaoci usluga obuke, poslodavci, nevladine organizacije iučeniciod samog početka, povećavajući vlasništvo nad rezultatima.

- **Jedinstvenoelement:**

Radionice o validaciji i regionalni okrugli stoloviomogućilo je zainteresovanim stranama da direktno oblikuju preporuke, čineći ih realističnim i primjenjivim.

3. Fokus na Ranjiv Grupe iInkluzija:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

Studija je eksplicitno analizirala rodne, dobne i socio-ekonomske razlike u učešću u obrazovanju i obrazovanju odraslih.

- **Jedinstvenoelement:**

Fokus grupe sa ženama, ruralnim stanovništvom i niskokvalifikovanim odraslim osobama osigurale su daPreporuke su se odnosile na prepreke iz stvarnog života, kao što su porodične obaveze, putni troškovi ili nedostatak brige o djeci.

4. Poravnanje sa MeđunarodniStandardi:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

Studija je uskladila svoju metodologiju i preporuke sa strategijama EU za cjeloživotno učenje, smjernicama UNESCO-a za GRALE i Ciljem održivog razvoja br. 4.

- **Jedinstvenoelement:**

Ovo je učinilo studiju ne samo nacionalnim alatom za planiranje, već i referencom za privlačenje finansiranja EU i donatora.

5. Praktično i Orijentisan na politikuPreporuke:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

Za razliku od mnogih akademskih studija, ovo istraživanje se fokusiralo na praktične, kratkoročne i dugoročne

rješenja, kao što su modeli finansiranja, smjernice za akreditaciju i modularni putevi obuke.

- **Jedinstvenoelement:**

Preporuke su odmah mogle koristiti ministarstva i centri za obuku, ubrzanje implementacije pilot projekta.

6. Snažan Komunikacija i ZastupanjeKomponenta:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

Rezultati su široko diseminirani putem javnih događaja, nacionalnih konferencija i sastanaka za koordinaciju donatora, podižući svijest o važnosti obrazovanja i asistiranog učenja.

- **Jedinstvenoelement:**

Studija je pokrenula javnu debatu o cjeloživotnom učenju, nešto što se rijetko prije vidjelo u Bosni i Hercegovini.

7. Trenutni praktični uticaj:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**

Nalazi su brzo iskorišteni za pokretanje novih pilot projekata (npr. obuka za digitalne vještine zažene, mješoviti kursevi prekvalifikacije).

- **Jedinstvenoelement:**

Brzina prelaska sa istraživanja na praksu bila je neobična u kontekstu čestospori politički procesi.

7) Prenosivost / Preporuke

Može li se praksa primijeniti i negdje drugdje?

Koji su uslovi potrebni za uspješnu implementaciju?

Da, ova dobra praksa zasnovana na istraživanju je u velikoj mjeri prenosiva na druge zemlje, posebno na Zapadni Balkan i u regije Istočnog partnerstva, gdje se sistemi obrazovanja odraslih suočavaju sličnih izazova, kao što su:

- **Fragmentirane strukture upravljanja**
- **Nisko učešće odraslih u cjeloživotnom učenju**
- **Nedostatak pouzdanih podataka za kreiranje politika**
- **Ograničeno integracija od digitalni i zasnovan na radu učenje u odrasla osobaobrazovanje**

Njegov metodološki okvir, zasnovan na pokazateljima Istraživanja obrazovanja odraslih u EU (AES) i smjernice UNESCO-a GRALE, mogu se lako prilagoditi drugim nacionalnim kontekstima, osiguravajući i međunarodnu usporedivost i relevantnost za politiku.

1. Uslovi potrebni za uspješnu implementaciju:

Da bi druge zemlje ili regije mogle efikasno replicirati ovu praksu, sljedeći ključni **uslovi** treba biti na mjestu:

A. Snažna institucionalna i politička podrška

- Nacionalne ili regionalne vlade moraju biti posvećene metodama zasnovanim na dokazima **kreiranje politikau** obrazovanju odraslih.
- Ministarstva i statističke agencije trebaju dijeliti podatke i surađivati s istraživačkim timovima.

B. Uključivanje više zainteresovanih strana

- Uključite kreatore politika, pružatelje obrazovanja odraslih, nevladine organizacije, poslodavce i **učenici** od samog početka kako bi se osigurala odgovornost i praktična relevantnost.
- Organizovati radionice i okrugle stolove za validaciju kako bi se razgovaralo o preliminarnim nalazima i prilagoditi preporuke lokalnim realnostima.

C. Kvalifikovani istraživački tim

- Tim sa stručnošću u obrazovanju odraslih, statistici i analizi politika je neophodan zaosigurati vjerodostojne rezultate.
- **Međunarodni partneri** (ETF, DVV International, UNESCO) mogu pružiti tehničke smjernice.

D. Standardizirana metodologija

- Koristite međunarodno priznate okvire (npr. AES, GRALE, indikatore SDG4) zaosigurati da su rezultati uporedivi i da mogu privući podršku donatora.
- Kombinujte kvantitativne (ankete) i kvalitativne (fokus grupe, intervjui) metode da biste uhvatili i statističke trendove i prepreke iz stvarnog života.

E. Fokus na inkluziju i digitalizaciju

- Osigurati da studija posveti posebnu pažnju ranjivim grupama (žene, učenici iz ruralnih područja, niskokvalifikovane odrasle osobe) i digitalna spremnost pružalaca usluga.
- Ovo povećava relevantnost nalaza za dizajniranje inkluzivnih, programa učenja odraslih usmjerenih na budućnost.

F. Održivo finansiranje

- Osigurati finansijsku podršku iz javnih budžeta ili međunarodnih donatora za provođenje sveobuhvatno terensko istraživanje i diseminacija.
- Dugoročna održivost zavisi od redovnih ažuriranja (svakih 3-5 godina) radi praćenja napredak.

2. Preporuke za Skaliranje i Adaptacija:

1. **Započnite s nacionalnom pilot studijom:** Započnite u odabranim regijama ili entitetima prije širenja na cijelu zemlju.

2. **Kreirajte platformu za razmjenu znanja:** Dijeliti podatke i najbolje prakse među susjednim zemljama kako bi se podstakla regionalna saradnja u obrazovanju, obrazovanju i asistenciji.
3. **Povežite istraživanje s neposrednim akcijama:** Kombinujte studiju sa pilot projektima obuke, tako danalazi se brzo pretvaraju u vidljive rezultate.
4. **Integrirajte u cikluse politika:** Osigurati da studija direktno doprinosi nacionalnim strategijama, budžetiranju i programiranju donatora.

8) Savjeti / Savjeti za implementaciju – opcionalno

Kontrolne liste, lekcije ili savjeti za one koji žele primijeniti praksu.

Za zemlje ili institucije koje žele provesti sličnu studiju zasnovanu na dokazima o odraslima **Učenje i obrazovanje (ALE)**, sljedeći praktični savjeti, kontrolne liste i lekcije mogu vam pomoći osigurajte uspjeh:

1. Osigurati političku i institucionalnu podršku rano:

Kontrolna lista:

Dobiti formalno odobrenje od nadležnih ministarstava (obrazovanja, rada, statistike).
Osigurati da su statistički zavodi i zavodi za zapošljavanje spremni dijeliti podatke.
Uključiti **kreatori politika kao savjetodavno daska članovi** od the početak.

Lekcija: Politička podrška povećava pristup podacima, osigurava primjenu politika i izbjegava kašnjenja.

2. Koristi Međunarodno priznata metodologija:

Kontrolna lista:

Istraživanje se temelji na Istraživanju obrazovanja odraslih EU (AES), UNESCO GRALE i indikatorima SDG4 zameđunarodna uporedivost.
Kombinujte kvantitativna istraživanja sa kvalitativnim metodama (fokus grupe, intervjui).
Osmislite prikupljanje podataka razvrstanih po spolu, regiji, nivou obrazovanja.

Lekcija: Međunarodno usklađeni podaci privlače interes donatora i osiguravaju da se nalazi shvate ozbiljno.

3. Uključiti Zainteresovane strane Kroz cijeli the Proces:

Kontrolna lista:

Organizovati konsultativne radionice sa pružaocima usluga, nevladinim organizacijama i poslodavcima u svakoj fazi. Održavati okrugle stolove za validaciju prije finalizacije preporuka.
Prikupite doprinos odraslih učenika i ranjivih grupa putem fokus grupa.

Lekcija: Uključivanje zainteresovanih strana osigurava da su preporuke realne, da ih ključni akteri poštuju i da ih je lakše provesti.

4. Dajte prioritet inkluziji i ranjivim grupama:

Kontrolna lista:

Provesti specifične terenske i ciljane ankete za žene, odrasle osobe u ruralnim područjima i dugotrajno nezaposlene.

Analizirajte prepreke za učešće (troškovi, briga o djeci, prijevoz, kulturne norme).

Predložite praktična rješenja (subvencije, fleksibilni rasporedi, kombinirano učenje).

Lekcija: Preporuke usmjerene na inkluziju imaju veće šanse da dobiju javnu i donatorsku podršku.

5. Osigurati transparentnost i kvalitet podataka:

Kontrolna lista:

Koristite nezavisne stručnjake za analizu podataka kako biste povećali kredibilitet. Jasno dokumentirajte izvore podataka, veličine uzoraka i metode.

Podijeli **preliminarni nalazi javno** do graditipovjerenje.

Lekcija: Transparentnost gradi povjerenje među donatorima, vladama i civilnim društvom.

6. Kombiniraj Istraživanje sa Odmah PilotAkcije:

Kontrolna lista:

Povežite studiju s pilot projektima (npr. obuka za digitalne vještine, kombinirano učenje za odrasle). Predstavite rane priče o uspjehu kako biste demonstrirali praktičnu vrijednost.

Lekcija: Brzi vidljivi rezultati jačaju motivaciju i političku volju zainteresovanih strana.

7. Plan za održivost i ažuriranja:

Kontrolna lista:

Preporučite **redovni ažuriranja svaki 3–5 godine** do stazanapredak.

Zagovornik za **institucionalizacija Ale praćenje** unutar nacionalni statističkisistemi.

Lekcija: Jednokratne studije su korisne, ali imaju ograničen utjecaj; kontinuirano praćenje osigurava dugoročne sistemske promjene.

9) Lekcije Naučeno - opcionalno

Najveća iznenađenja, prepreke ili ključne zaključke tokom implementacije.

1. Težina Pristup PouzdanPodaci:

- **Prepreka:**Prikupljanje tačnih i uporedivih podataka iz različitih entiteta i kantona bilo je izazovno zbog fragmentiranih administrativnih sistema i nedosljednog vođenja evidencije u centrima za obrazovanje odraslih.
- **Zaključak: Formalni sporazumi sa statističkim zavodima i ministarstvima**trebalo bi biti utvrđeni prije početka istraživanja, osiguravajući dijeljenje podataka i standardizaciju.

2. Ograničena svijest među pružateljima usluga:

- **Prepreka:**Mnogi pružatelji usluga obrazovanja odraslih u početku nisu bili upoznati s međunarodnim obrazovanjem odraslih (ALE).**standardi**(AES, GRALE) i nerado dijele podatke, plašeći se dodatnih inspekcija ili propisa.
- **Zaključak: Radionice o ranoj komunikaciji i izgradnji kapaciteta**za pomoć pružatelja usluga izgraditi povjerenje i podstaći njihovo aktivno učešće.

3. Podcijenjeno Digitalni VještineRazmak:

- **Iznenadjenje:**Studija je otkrila da je digitalna spremnost i pružatelja usluga i odraslih učenika **bio je čak i niži od očekivanog**, posebno u ruralnim područjima.
- **Za ponijeti:**Buduće strategije učenja i učenja jezika moraju dati prioritet digitalnoj pismenosti i infrastrukturi **razvoj**kao ključne komponente reforme obrazovanja odraslih.

4. SnažanPotražnja za preporukama usmjerenim na inkluziju:

- **Iznenadjenje:**Ministarstva i nevladine organizacije pokazale su neočekivano veliko interesovanje za preporuke usmjerene na žene, ruralno stanovništvo i niskokvalifikovane odrasle osobe, budući da su ove grupe bile uglavnom nedovoljno opslužena.
- **Zaključak: Nalazi usmjereni na inkluziju i podaci razvrstani po spolu**su moćni alati za zagovaranje za mobilizaciju političke i donatorske podrške.

5. Validacija Radionice Pojačano Zainteresovana stranaVlasništvo:

- **Iznenadjenje:**Organizovanje regionalnih radionica za validaciju značajno je povećalo interesne grupe **ulaganje**, jer su učesnici smatrali da su njihove povratne informacije direktno oblikovale konačne preporuke.
- **Za ponijeti:**Uključivanje zainteresovanih strana u svakoj fazi je ključno za osiguranje praktične implementacije preporuka.

6. Brzo usvajanje politika kada je povezano s pilot akcijama:

- **Iznenadjenje:**Kada su nalazi povezani s neposrednim pilot programima (npr. digitalne vještineobuka za žene), kreatori politika postali su motiviraniji da brzo djeluju.
- **Za ponijeti:**Spajanje istraživanja s vidljivim pilot projektima koji donose brze rezultate ubrzava usvajanje preporuka politika.

7. Dugoročno praćenje i dalje predstavlja izazov

- **Prepreka:** Ne postoji institucionaliziran sistem za kontinuirano praćenje obrazovanja odraslih, što činiteško je pratiti dugoročni napredak.
- **Za ponijeti:** Jedna od ključnih preporuka za praćenje je integracija praćenja ALE u zvanične statističke sisteme.

10) Fotografije koje ilustruju opisanu praksu

Molimo priložite najmanje 3 fotografije koje se odnose na opisanu dobru praksu

1. **Radionica za zainteresovane strane**– Učesnici učestvuju u grupnim diskusijama, analiziraju nacrt nalaza i doprinos uvidima za ALE studiju.
2. **Proslava dobitnika ALE sertifikata**– Učesnica ponosno pokazuje svoj sertifikat, simbolizirajući profesionalizaciju edukatora za odrasle povezanu s preporukama za učenje.
3. **Događaj validacije visokog nivoa**– Okupljaju se predstavnici ministarstava, pružatelja usluga i DVV-a organizacija konferencije za validaciju rezultata studije.
4. **Grupa za terensku obuku u urbanim sredinama**– Radna grupa zajednički analizira podatke tokom regionalne konsultacije u Sarajevu ili sličnom okruženju

Napomene o korištenju G Nabavka fotografija:

- Ove slike su dostupne u službenoj fotogaleriji DVV Internationala za Bosnu i Hercegovinu i prikladne su za ilustraciju radionica, angažmana zainteresovanih strana i događaja izgradnje kapaciteta povezanih sa ALE studijom.
- Zasluge za:
 - **E-pošta:** dzano@dvv-international.ba
 - **Adresa:** Kulovića 8, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

PROFIL PRAKSE – KONTROLNA LISTA ZA KLASIFIKACIJU

Molimo označite sve kategorije koje se odnose na vašu opisanu praksu. Možete odabrati više od jedne.

VRSTA PRAKSE

☐	Učenje kroz rad
☐	Međugeneracijsko učenje
☐	Učenje u zajednici
☐	Digitalno / kombinovano učenje
☐	Učenje od vršnjaka
☐	Mentorstvo / koučing
☐	Kulturni/kreativni pristupi
☒	Saradnički / zasnovan na partnerstvu
☒	Ostalo (navesti): Istraživanje i razvoj politika za odrasle
reforma obrazovanja

CILJGRUPA

☒	Odrasli sa niskim kvalifikacijama
☒	NEET (Osobe koje nisu u obrazovanju, zaposlene ili se ne obučavaju)
☐	Migranti / Izbjeglice
☒	Starije odrasle osobe

☒	Žene
☐	Osobe s invaliditetom
☒	Druge ranjive grupe
☐	Opšta odrasla populacija
OKRUŽENJE ZA UČENJE	
☒	Formalno
☒	Neformalno
☐	Neformalno
RAZVIJENE VJEŠTINE / KOMPETENCIJE	
☐	Pismenost (čitanje, pisanje, razumijevanje)
☐	Numerički rad (matematika, logičko razmišljanje)
☒	Digitalne vještine
☒	STEM (nauka, tehnologija, inženjerstvo, matematika)
☒	Lično, društveno i učenje za učenje
☐	Građanske kompetencije
☐	Poduzetništvo
☐	Kulturna svijest i izražavanje
☐	Jezičke vještine
☒	Vještine vezane za posao / strukovne vještine
☐	Zelene kompetencije
☐	Ostalo (navedite):
POTENCIJALKORISNICI	
☒	Nastavnici / Edukatori
☒	Administrativno osoblje
☒	Uprava škole / centra
☒	Kreatori politika / Javna uprava
☒	Nevladine organizacije / Organizacije zajednice
☒	Ostalo (navesti): Istraživanje i razvoj politika za odrasle reforma obrazovanja

Glosar kategorija (objašnjenje stavki kontrolne liste) Vrsta prakse

- Učenje kroz rad – učenje kroz praktične aktivnosti, metode zasnovane na praksi kao što su radionice ili stvarni zadaci.
- Međugeneracijsko učenje – aktivnosti koje uključuju učesnike različitih starosnih grupa koji uče jedni od drugih.
- Učenje u zajednici – učenje koje se odvija unutar lokalne zajednice, često kroz angažman u stvarnom životu.

- Digitalno / kombinovano učenje – obrazovanje korišćenjem digitalnih alata (online) ili kombinacija online i metoda licem u lice.
- Vršnjačko učenje – učenje među učesnicima sličnog statusa ili iskustva, uz međusobnu podršku.
- Mentorstvo / koučing – individualna podrška od iskusnije osobe za pomoć u učenju i ličnom rastu.
- Kulturni/kreativni pristupi – korišćenje umjetnosti, muzike, pozorišta, pripovijedanja itd. kao alata za učenje.
- Saradničke / partnerske – prakse koje uključuju saradnju između organizacija ili grupa.
- Ostalo (navesti) – bilo koja druga metoda koja nije navedena gore.

Ciljna grupa

- Odrasli s niskim kvalifikacijama – odrasli koji imaju nizak nivo formalnog obrazovanja ili osnovnih vještina.
- NEET-ovi – osobe koje nisu u sistemu obrazovanja, zaposlenja ili obuke (često mladi odrasli).
- Migranti / Izbjeglice – osobe koje su se doselile iz druge zemlje, a često se suočavaju s izazovima integracije.
- Starije odrasle osobe – Odrasle osobe starije od 65 godina
- Žene – prakse koje se posebno bave potrebama žena.
- Osobe s invaliditetom – osobe s fizičkim, senzornim, intelektualnim ili mentalnim zdravstvenim invaliditetom.
- Druge ranjive grupe – grupe u riziku od isključenosti (npr. dugotrajno nezaposleni, beskućnici).
- Opšta odrasla populacija – prosječni odrasli koji nisu u određenim kategorijama.

Okruženje za učenje

- Formalno – učenje u okviru zvaničnih obrazovnih sistema, certificirani kursevi (npr. škole, univerziteti).
- Neformalno – organizirano učenje izvan formalnog sistema (npr. radionice, obuka u zajednici).
- Neformalno – učenje kroz svakodnevna iskustva, bez strukturiranog kursa (npr. volontiranje, porodica).

Razvijene vještine / kompetencije

- Pismenost – čitanje, pisanje i razumijevanje tekstova (uključujući funkcionalne tekstove poput obrazaca).
- Numerički rad – korišćenje matematike i logičkog zaključivanja.
- Digitalne vještine – korišćenje digitalnih alata, npr. kreiranje CV-a, online alata, online platformi.
- STEM – nauka, tehnologija, inženjerstvo i matematika.
- Lično, društveno i učenje učenja – samosvijest, motivacija, timski rad, vještine cjeloživotnog učenja.
- Građanske kompetencije – aktivno građanstvo, razumijevanje demokratije i društvene odgovornosti.
- Preduzetništvo – kreativnost, inovacija, upravljanje projektima, preuzimanje rizika.
- Kulturna svijest i izražavanje – uvažavanje i stvaranje kulturnog sadržaja (npr. umjetnost, muzika).
- Jezičke vještine – sposobnost komunikacije na jednom ili više stranih jezika.
- Vještine vezane za posao / strukovne vještine – praktične vještine korisne u određenim poslovima ili profesijama.

- Zelene kompetencije – znanje i ponašanja koja podržavaju održivost i brigu o okolišu.
- Ostalo – bilo koje druge razvijene vještine (molimo navedite).

Potencijalni korisnici– grupe koje bi mogle imati koristi od primjene, prilagođavanja ili inspiracije ovom praksom u svom radnom kontekstu.

Napomena: Ove kategorije slijede okvire EU kao što su Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje (2018), Akcioni plan za osnovne vještine (2025) i Vodič za program Erasmus+ 2025 – Glosar

This document was created under the Creative Commons license:

Attribution-Non-Commercial-Share Alike (CC BY-NC-SA).

All or part of this document may be used, copied, and disclosed provided that the origin is mentioned, it is not used commercially, and its license is not modified.

All rights reserved.

© Copyright 2024 XXI Adults

